

OVER BOEKEN, TIJDSCHRIFTEN ENZ.

Botshol

In de jaren 1942 tot en met 1952 werd totaal 295 ha. van het plassen- en moerasgebied de Botshol, onder de gemeente Abcoude, op haar vogelbevolking geïnventariseerd.

Van de totaal 152 waargenomen vogelsoorten werden er niet minder dan 55 soorten broedend aangetroffen. Het gebied is wel in de eerste plaats uniek te noemen als broedgebied voor verschillende zeldzame duikende. In ons land zouden wij niet zo'n tweede terrein kunnen aanwijzen. Sinds 1942 is het ons voornaamste (enige?) broedgebied van de *krooneend* en alleen ten behoeve van deze soort zou algehele bescherming van de Botshol reeds ten volle verantwoord zijn. Maar ook de *witoegeend*, *tafeleend*, *krakeend*, *woudaapje* en *klein waterhoen* zijn hier als broedvogel geconstateerd. Vermoedelijk komt ook de *kuifeend* er wel eens broedend voor. Ook de voor ons zeldzame doortrekkers en dwaalgasten zoals de *roodhalsfuut*, *valreiger*, *kwak*, *kleinst waterhoen*, *lach*, *witwang*- en *witvelugelstern* werden er waargenomen.

De Botshol kan daarbij een niet te onderschatten waarde hebben voor de daar dichtbij op het Naardermeer broedende zeldzame *lepelaars* en *purperreigers*. Niet in de eerste plaats als voedselgebied maar meer als aansluiting op het Naardermeer dat zo'n rustig „achterland” node zou kunnen missen.

De specifieke vogelbevolking, w.o. zelfs de *roerdomp*, heeft zich er kunnen handhaven met uitzondering van de meest kwetsbare soorten zoals de *kemphaan*, hetgeen men voor een belangrijk deel wijt aan de waterpeilverlaging. De *watersnip* schijnt er nog steeds te broeden en ralachtigen komen er nog algemeen voor. Het voorkomen van de eendachtigen wordt tengevolge van onrust in het gebied ernstig bedreigd, terwijl het aantal broedende *visdiefjes* is teruggelopen door de sterke begroeiing van de veenrichels. Het afbranden van struikwildenissen, het rigoreus kappen van elzenhout, het afmaaien of bemesten van rietland en het afsteken van turf worden als werkzaamheden genoemd die in het gebied de vogelstand ongunstig zouden beïnvloeden. In 7 hoofdstukken hebben de schrijvers achtereenvolgens behandeld: inleiding (publikaties, terreinbeschrijving e.d.), lijst van broedvogels, relatie tussen vogelbevolking en landschap, lijst van waargenomen doortrekkers, bescherming van flora en fauna, samenvatting en geraadpleegde literatuur. In het inventarisatierapport heeft men getracht de verblijfs- en vestigingswaarde van 5 landschapstypen, specifiek voor het halfnatuurlijke veenterrein, op te stellen. Een 20-tal foto's, voornamelijk van de fotograaf C. Scholtz en 14 afbeeldingen verlevendigen het boek. Dat het water van Botshol tussen 1 april tot en met 15 juni niet beveren mag worden is zeker toe te juichen, alhoewel dit ongetwijfeld onvoldoende zal zijn de huidige vogelbevolking van dit terrein te kunnen behouden. En ofschoon dit boek niet met alle beschikbare recente gegevens werd bij-

gewerkt, blijkt er toch wel overduidelijk uit wat een grote betekenis dit gebied heeft voor de steeds spaarzamer bij ons voorkomende moeras-, water- en weidevogels.

J. T.

A. J. Wiggelaar en J. Veenman: Botshol. Een inventarisatie van de vogelwereld. Uitgave: Stichting „Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied” Amsterdam 1960, 76 bladz. Prijs f 4,50, te bestellen door storting op gironummer 256092 van de Stichting „Commissie voor de Vecht en Oostelijk en Westelijk Plassengebied” te Hilversum.

Vergelijkend onderzoek naar voedselzoeken van steltlopers

De C.J.N. gaf ter gelegenheid van zijn derde lustrum een boekje uit, dat de moeite van het bestuderen ruimschoots waard is. Het omvat het verslag van een vergelijkend onderzoek naar de wijze van voedselzoeken van *wulp*, *regenwulp*, *grutto*, *rosse grutto*, *watersnip*, *bonte strandloper*, *krombekstrandloper*, *kleine strandloper*, *drieteenstrandloper*, *kanoetstrandloper*, *kluut*, *tureluur*, *zwarte ruit* en *groenpootruit*. Van elke soort wordt de manier van voedselzoeken beschreven. Hierna worden de gedragingen van nauwverwante soorten en groepen onderling vergeleken. Een vergelijking van het gedrag van de waargenomen soorten met dat van hun oecologische vervangers in andere delen van de wereld blijft zelfs niet achterwege.

De beschrijving van de manieren van voedselzoeken van de genoemde steltlopers is zeer goed en duidelijk en uit alles blijkt, dat men nauwkeurig heeft waargenomen en dat de verkregen gegevens nauwgezet en systematisch zijn verwerkt.

Men heeft de voedselzoekgedragingen bestudeerd „vooral in verband met hun lichamelijke beperkingen en mogelijkheden” (p. 2). Hoewel wij niet weten hoe de voedselzoekgedragingen zich in de loop der evolutie hebben ontwikkeld, zullen behalve poten, snavel en zintuigen ook de aard van de prooi en het gedrag van de prooidieren een rol bij de ontwikkeling hebben gespeeld. Wanneer men dan ook deze voedselzoekgedragingen wilt interpreteren, zal ook met deze laatste factoren rekening moeten worden gehouden. Streefkerk is het eigenlijk hier wel mee eens, want hier en daar wijst hij even op het gedrag van de prooidieren. Helaas is hij, wat dit punt betreft, niet goed georiënteerd, want op p. 4 lees ik „...gezien de aanwezigheid van talrijke snel bewegende prooidiertjes op wad en slik...”. Naar dit soort prooidiertjes zal men echter bij laag water (wanneer de steltlopers juist hun voedsel zoeken) tevergeefs uitzien. Zij zijn er namelijk niet. Doorgaans heeft men echter in het geheel geen aandacht geschonken aan de prooidieren. Dat is jammer, want daardoor is het dikwijls moeilijk de betekenis van de bewegingen, die worden gezien, te begrijpen. Het gedrag van een *wulp* (p. 5), die „telkens twee aparte boringen op korte afstand van elkaar (5—10 cm), beide in de looprichting recht vóór zich verrichtte”, waarbij „hij

de snavel enkele malen beurtelings in beide boorgaten stak" vindt Streefkerk bijvoorbeeld „gecompliceerd". Het lijkt er sterk op, dat hier een *wulp* bezig was met het aanboren van wadpieren, waarbij zowel op de plaats van het vreetgat als van het defaecatiehoopje van de wadpier werd geboord.

De tekst is, zoals ik reeds vertelde, helder en duidelijk. Alleen op blz. 20 is mij niet duidelijk welke voorkeur de *drieteenstrandloper* vertoont „...maar bezoekt toch voornamelijk de vloedlijnen van stranden. Meestal fourageert hij op een ondergrond welke zich juist vóór of vlak na een golf boven water bevindt". Verder vraag ik mij af wat Streefkerk opmerkelijk vindt aan een door hem „sterk *vermoede* samenwerking tussen snavel en poten" (blz. 26). Dit doet echter allemaal niets af aan de waarde van dit voornamelijk beschrijvende en vergelijkende verslag. Het vergelijkend commentaar over het gedrag van de verschillende soorten onderling en van deze en hun morfologische en oecologische vervangers is bijzonder aardig en geeft stof om de gedachten te laten gaan over de verwantschap tussen deze soorten.

De publicatie is rijk geïllustreerd met stuk voor stuk prachtige tekeningen van J. J. Geuze, vervaardigd naar foto's. Zij verlichten slechts het rapport en hebben daarin geen of weinig wetenschappelijke waarde. Liever had ik tekeningen opgenomen gezien, die bepaalde voedselzoekgedragingen duidelijk uitbeelden.

Ik kan dit boekje echter iedereen, die wel eens naar steltlopers kijkt, warm aanbevelen. De publicatie draagt zeker bij tot een beter begrip van de voedselzoekgedragingen van de steltlopers.

A. L. Spaans.

G. J. Streefkerk: Verslag van het vergelijkend onderzoek naar de wijze van voedselzoeken van enige soorten steltlopers. Uitg. Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden, Amsterdam, 1960. Verkrijgbaar bij de bondsuitgever van de C.J.N., J. van den Heuvel, F. C. Dondersstraat 54 bis, Utrecht, door storting of overmaking van f 1,— per exemplaar op postgiro 983794 t.n.v. de Bondsuitgeverij der C.J.N. te Utrecht.

Dolend langs eenzame paden

Altijd wekken de verhalen of boeken van Gazenbeek bij mij een sfeer van gezelligheid en verlangen op.

Zodra hij van zijn zwerftochten door het rijke Veluwe landschap verhaalt, is het alsof je met een groepje vrienden gezellige herinneringen ophaalt van je eigen mooie omzwervingen door de natuur, maar tegelijkertijd ontdek je, dat Gazenbeek ruimer ziet en meer geniet, waardoor het verlangen ontstaat er nog vaker op uit te trekken.

Blijkbaar kan de schrijver zichzelf thuislaten en er toch op uit trekken, geheel ontspannen dolend door de vrije ruimte.

Alles wat hij ziet grift hij in z'n geheugen of hij vangt het voor U met zijn fototoestel. Daarvan getuigen een flink aantal uitmuntende foto's in dit boek.

Veel bewondering heb ik ook voor de prachtige foto's van Gazenbeek's medezwerper, Henk van Schuppen, die voor een aantal uitstekende vogel- en dierenfoto's zorgde.

Dit boek zal het weer „doen" en gelukkig maar, want het is een goed boek.

J. A.

Jac. Gazenbeek: *Dolend langs eenzame paden*. Uitg. Gebr. Zomer & Keuning N.V., Wageningen. Prijs f 10.90.

Met spiedend oog door de natuur

Om stil van te worden, zo'n schitterende uitgave! De ondertitel van dit boek luidt: Fauna en Flora in 300 foto's. Wanneer ik U vertel, dat deze foto's van vogels, zoogdieren, vissen en insecten stuk voor stuk uitmunten en het gezamenlijke werk zijn van 60 buitenlandse dierfotografen, die blijkbaar het beste van het beste voor de samenstelling van dit boek beschikbaar hebben gesteld, dan zou dit op zichzelf al voldoende moeten zijn om U te doen watertanden. De zwart-wit foto's zijn uniek, maar nog meer zult U versteld staan van de vele kleurenfoto's ter grootte van een hele pagina. Zó mooi, zó echt, zoals U zelden zag en dat houdt tevens een compliment voor de uitgever en drukker in! Eric de Montmolin, Georgette Epiney-Burgard en Vera I. Groschoff schreven de populair-wetenschappelijke teksten voor dit boek en F. A. Roedelberger stelde het geheel samen. We mogen A. B. Wigman dankbaar zijn voor zijn Nederlandse bewerking, zodat niemand het interessante van deze korte, doch niettemin boeiende teksten behoeft te missen.

J. A.

Franz A. Roedelberger: *Met spiedend oog door de natuur*. (Bew. A. B. Wigman). Uitg. Gebr. Zomer & Keuning N.V., Wageningen. Prijs f 22,50.

Jaarverslag Thijsses's Hof

Uit het jaarverslag van de Stichting planten- en vogeltuin Thijsses's Hof blijkt o.a., dat de *nachtegaal*, die er in 1959 niet broedde, in 1960 weer met twee paartjes present was. In totaal broedden er 48 paartjes van 18 soorten, waarvan de *koolmezen* (7 paar), de *merels* (6 paar) en de *fitissen* (5 paar) het best vertegenwoordigd zijn. Een kostelijk plekje daar in Bloemendaal, waarvan het jammer is, dat er nog steeds financiële moeilijkheden zijn. Men kan die helpen verlichten door zich bij de secretaris-penningmeester (Dr. P. Bakker, Z. Stationsweg 27 te Bloemendaal) aan te melden als begunstiger).

K. Z.

Het Natuurmonument De Beer

Volkomen ten onrechte blijken velen te menen, dat er van het vermaarde natuurmonument De Beer in het geheel niets meer over is. Daarom is het goed, dat de stichting die dit reseruaat (en inmiddels ook een aantal andere in het Deltagebied) beheert, een nieuwe druk heeft doen verschijnen van haar aantrekkelijke gidsje. Wie dit naast het vorige legt zal, helaas, vele verliezen moeten vaststellen. Maar dat neemt niet weg, dat de nog resterende 900 hectare nog altijd zeer de moeite waard zijn en een bezoek dubbel en dwars lonen. Naar mijn smaak het meest in de herfst, wanneer er dagen zijn met een sterke doortrek van b.v. roofvogels, die zo'n bezoek onvergetelijk kunnen maken. De

gids beperkt zich overigens (terecht) niet tot de vogels, maar geeft boeiende bijzonderheden over geologie, plantengroei en de overige fauna, terwijl de geschiedenis niet wordt vergeten.

Men moge deze gids lezen met weemoed, om wat verloren ging, anderzijds zal de inhoud toch ook de overtuiging versterken, dat wat nog resteert toch beslist niet verder mag worden aangetast. Weliswaar heeft de stichting inmiddels een aantal andere gebieden in beheer gekregen, die zeker zeer de moeite waard zijn, doch van eigenlijke compensatie voor de zware verliezen, die moesten worden geïncasseerd, kan toch nauwelijks worden gesproken, omdat deze nieuwe gebieden voordien reeds waardevolle natuurterreinen waren, al hadden zij dan niet alle de status van officieel reservaat.

Over deze nieuwe terreinen is een vouwblad met zakelijke gegevens gratis verkrijgbaar bij het secretariaat van de Stichting De Beer, Hyacinthweg 11 in Den Haag.

K. Z.

Het natuurmonument De Beer. Uitg. Stichting Natuurmonument De Beer, Den Haag. (Prijs f 1,—, te bestellen door storting op postrekening 21 90 96 t.n.v. genoemde stichting).

Birds of the West Indies

Hoewel James Bond in zijn „Birds of the West Indies” juist die eilanden buiten beschouwing laat, waarmee Nederland nog immer nauwe banden heeft, komen toch vele der behandelde vogelsoorten ook in laatstgenoemd gebied voor, waardoor dit boekje ook voor vele Nederlandse vogelaars aantrekkelijk zal zijn. Ook al omdat het in feite, de auteur wijst er zelf even op in zijn inleiding, een aanvulling vormt op „De vogels van de Nederlandse Antillen”, van onze landgenoot Prof. Dr. K. H. Voous. De fraaie kleurenplaten zijn van Don R. Eckelberry, de pentekeningen van Earl L. Poole.

K. Z.

James Bond: Birds of the West Indies. Geill. Collins, Londen 1960. (Prijs f 19,95. Imp. Kirberger & Kesper, Oude Turfmarkt 153, Amsterdam.)

Die Alkenvögel des Nordatlantiks

In de reeds herhaaldelijk als voortreffelijk gekenschetste Neue Brehm-Bücherei verscheen als nr. 257 een deeltje „Die Alkenvögel des Nordatlantiks” van de hand van de Russische bioloog N. N. Kartaschew. De auteur vertelt uit eigen, rijke ervaring met *alken*, *kleine alken*, *kortsnavelzeekoeten*, *zeekoeten*, *zwarte zeekoeten* en *papegaiduikers*. Bovendien verwerkte hij ook de voor ons moeilijk toegankelijke Russische (en andere) litteratuur, waaraan natuurlijk ook het trieste verhaal over de uitroeiing van de *reuzenalk* is ontleend.

Een voortreffelijk boekje, waarin voorts o.a. de economische waarde van deze vogelsoorten wordt besproken, alsmede hun bescherming, terwijl vele fraaie foto's de tekst verlevendigen en toelichten. Een waardige aanvulling van de serie, waarvan de prijzen echter inmiddels opvallend beginnen te stijgen.

K. Z.

N. N. Kartaschew: Die Alkenvögel des Nordatlantiks (Vert. Günther Grempe), 154 blz. met 111 ill. en een kleurenplaat. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt 1960. (Prijs DM 8.—).